

*І. П. Мігус,
д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси
К. В. Карпова,
к. е. н., доцент, професор кафедри управління безпекою, правоохоронної
та антикорупційної діяльності, ПрАТ "Міжрегіональна академія управління персоналом"
Я. С. Коваль,
здобувач, ПрАТ "Міжрегіональна академія управління персоналом"*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ ПРИ ДЕРЖАВНОМУ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ

I. Mihus,
Doctor of Economic Science, Professor, Head of the Management and Economic Security Department
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky, Cherkasy
K. Karpova,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor, Department of Security Management,
Law enforcement and anti-corruption activities, PJSC "Interregional Academy of Personnel Management"
Ya. Koval,
Researcher, PJSC "Interregional Academy of Personnel Management"

IMPROVING THE METHODS OF EVALUATION OF THE CRISIS STATE OF UKRAINIAN BANKING INSTITUTIONS AT PUBLIC ANTICRISIS MANAGEMENT

У статті розглянуто існуючі методи оцінювання кризового стану банківських установ України та визначено основні напрями їх вдосконалення в контексті державного антикризового управління. Проаналізовано ефективність державного антикризового управління Національним банком України під час банківської кризи. Розглянуто науково-методичні підходи до пошуку оптимальних методів державного антикризового управління в банківському секторі.

The article examines existing methods of assessing the crisis situation of Ukrainian banking institutions and outlines the main directions for their improvement in the context of state crisis management. The effectiveness of the state anti-crisis management by the National Bank of Ukraine during the banking crisis has been analyzed. The scientific and methodical approaches to the search of optimal methods of state crisis management in the banking sector are considered.

Ключові слова: державне антикризове управління, система управління ризиками, діагностичне обстеження банку на державному рівні, Координаційний комітет з моніторингу та контролю, стрес-тестування банку та банківських ризиків, державне регулювання банківської системи, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Key words: government crisis management, risk management system, bank diagnostic examination at the state level, Coordination committee for monitoring and control, bank stress testing and bank risks, state regulation of the banking system, The International Monetary Fund and the World Bank.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У банківському секторі економіки, який найбільше реагує на зовнішні зміни чітко простежуються певні тенденції: глобалізації та зростання нестабільності. Бан-

ківська криза — є невід'ємною рисою ринкової економіки. Своєчасне виявлення кризових явищ дозволяє виправити ситуацію шляхом різноманітних методів оцінювання кризового стану при антикризовому управлінні, а

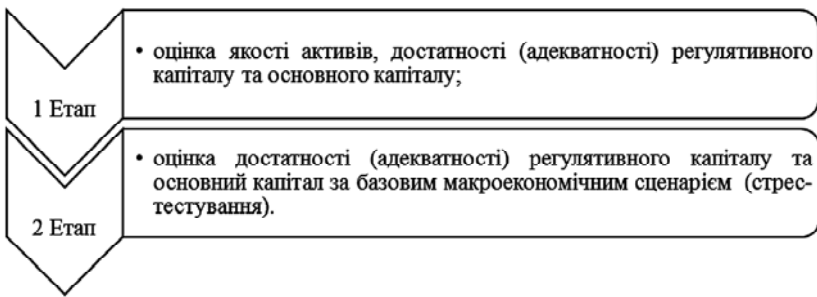

Рис. 1. Етапи діагностичного обстеження банку зі сторони НБУ

Джерело: складено автором на основі [2].

також дозволяє знизити ризики інших суб'єктів господарювання.

Банкрутство банку не лише завдає збитків його власникам і клієнтам, а й знижує рівень довіри дод всієї банківської системи країни. За таких умов подальшому успішному розвитку банків сприятиме створення адекватної методики комплексного оцінювання теперішнього фінансового стану і його прогнозу на майбутнє.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Методикам оцінювання кризового стану банківських установ присвячена велика кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток цього питання вітчизняні науковці такі як: О. Васюренко, О. Дзюблюк, О. Кот, А. Мороз, Л. Примостка, М. Савлук, Н. Шелудько, і зарубіжні вчені: В. Бансал, Н. Валенцева, Л. Гіляровська, В. Іванов, Дж. Маршалл, П. Роуз, Дж. Сінкі, А. Шеремет та ін.

Проте питанням удосконалення методик оцінювання кризового стану банківських установ України при державному антикризовому управлінні є не достатньо вивченим, адже на ринку з'являються нові інструменти, що й зумовлює потребу більш детального дослідження в даному питанні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є удосконалення методики оцінювання кризового стану банківських установ України при державному антикризовому управлінні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий стан банку залежить від результатів його діяльності і тому кожен банк, незалежно від спеціалізації та форми власності, не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку, які можна виявити тільки на підставі своєчасного аналізу фінансового стану. З другого боку, своєчасна оцінка фінансового стану банку і виявлення проблем у його діяльності дадуть змогу запобігти кризі в банківській установі або навіть попередити її банкрутство. Тому останнім часом, особливо у зв'язку з фінансовою нестабільністю у країні і світі в цілому, банк, який піклується про своє майбутнє, вдається до певних заходів прогнозування можливості банкрутства.

Розвиток системи діагностики та прогнозування кризових явищ у діяльності банківських установ відбувається значними темпами, а розвиток супроводжує

низька прозорість та публічність всієї системи, крім того відіграє значно і відсутність жорсткого контролю з боку наглядових та регулювальних органів, що, в свою чергу, може привести до великого попиту з боку таких органів на ефективні моделі прогнозування ймовірності банкрутства банківських установ [1].

Таким чином, діагностичне обстеження банку здійснюється шляхом проведення Національним банком України перевірки оцінки якості активів, достатності

капіталу та стрес-тестування. Діагностичне обстеження банку необхідно здійснюється у два етапи (рис. 1).

Під час першого етапу діагностичного обстеження банку здійснюються:

- оцінка якості активів, уключаючи прийнятність забезпечення, кредитного ризику та НКР;
- оцінка нерухомого майна та інвестицій банку;
- екстраполяція результатів перевірки якості кредитів;

— оцінка достатності (адекватності) регулятивного капіталу та основного капіталу.

Аналіз якості активів має охоплювати такі активи:

1) кошти, розміщені на кореспондентських рахунках в інших банках, якщо загальна сума боргу такого виду активу, що припадає на одного контрагента, перевищує 5% РК банку;

2) кредити, надані іншим банкам, та депозити, розміщені в інших банках, якщо загальна сума боргу такого виду активу, що припадає на одного контрагента, дорівнює або перевищує 100 000 тис. грн, або 5% РК банку;

3) цінні папери в торговому портфелі, портфелі на продаж та портфелі банку до погашення, якщо загальна сума боргу такого виду активу щодо одного емітента дорівнює або перевищує 100 000 тис. грн, або 5% РК банку;

4) кредити, надані суб'єктам господарської діяльності (крім банків) та фізичним особам, а також усі інші види кредитних операцій (балансові та позабалансові) щодо таких суб'єктів;

5) основні засоби, інвестиційне майно та необоротні активи, утримувані для продажу;

6) дебіторську заборгованість, якщо загальна сума боргу такого виду активу, що припадає на одного контрагента, дорівнює або перевищує 100 000 тис. грн., або 5% РК банку;

7) активи третього рівня, якщо загальна сума боргу такого виду активу, що припадає на одного боржника/емітента, дорівнює або перевищує 5% РК банку.

Об'єктом діагностичного обстеження банку на першому етапі є дані бухгалтерського обліку, статистичної звітності та інші дані банку станом на дату діагностичного обстеження. Для проведення першого етапу діагностичного обстеження банку банк зобов'язаний надати Національному банку інформацію станом на дату діагностичного обстеження щодо:

— фінансового стану банку (баланс активів і пасивів банку, сформований за вихідними залишками балансових рахунків, рахунків доходів та витрат та позабалансових рахунків Плану рахунків);

Таблиця 1. Узагальнена інформації про результати діагностичного обстеження банку

Назва показника	Узагальнена інформація, висновки
Огляд балансу банку	зазначається інформація про загальну структуру балансу банку, у тому числі в розрізі валют. Інформація про структуру кредитного портфеля зазначається в розрізі видів позичальників та валют
Вибірка кредитного портфеля	зазначається інформація про структуру вибірки кредитів у розрізі видів позичальників
Результати аналізу кредитного портфеля (з урахуванням екстраполяції)	зазначається інформація про: зміни в структурі кредитного портфеля (за категоріями якості), у тому числі за секторами економіки та сегментами; суму коригування розміру кредитного ризику, у тому числі в розрізі видів позичальників
Аналіз нерухомості та необоротних активів, утримуваних для продажу	зазначається інформація про необхідність коригування (зміни) вартості активів
Аналіз інших активів	зазначається інформація про якість активів та необхідність коригування (зміни) їх вартості
Регулятивний капітал банку (млн грн.) та норматив Н2 (%), основний капітал (ОК) та показник достатності основного капіталу (ПОК) (%) за результатами першого етапу діагностичного обстеження	зазначається інформація за результатами першого етапу діагностичного обстеження про: розмір регулятивного капіталу банку, необхідного для забезпечення дотримання значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) (далі – норматив Н2) на рівні не менше ніж 10%; розмір основного капіталу (ОК), необхідного для забезпечення дотримання значення показника ПОК на рівні не менше ніж 7%, відповідно до вимог Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 р. № 368 (зі змінами)
Регулятивний капітал банку (млн грн.) та норматив Н2 (%), основний капітал (ОК) та показник ПОК (%) за базовим макроекономічним сценарієм (стрес-тестування) за результатами другого етапу діагностичного обстеження (млн грн., %)	зазначається інформація за результатами другого етапу діагностичного обстеження про: розмір регулятивного капіталу банку, необхідного для забезпечення дотримання значення нормативу Н2 на рівні не менше ніж 10%; розмір основного капіталу (ОК), необхідного для дотримання показника ПОК у розмірі 7%, розраховані за базовим макроекономічним сценарієм на період до кінця 2018 року
Розмір докапіталізації банку за результатами діагностичного обстеження (млн грн)	зазначається інформація про необхідний розмір докапіталізації банку за результатами діагностичного обстеження для дотримання значень нормативу Н2 та показника ПОК у розмірах та в строки згідно до постанови Правління Національного банку України від 04.02.2016 року № 59 «Про здійснення діагностичного обстеження банків»

Джерело: складено автором на основі [4].

— переліку пов'язаних із банком осіб, визначених згідно зі статтею 52 Закону про банки та з урахуванням Положення № 315;

— класифікації всіх активів/наданих фінансових зобов'язань (за видами активів) та розміру кредитного ризику;

— переліку кредитів та фінансових зобов'язань, наданих великим боржникам, загальна сума боргу яких дорівнює або перевищує 100 000 тис. грн, або 5% РК банку, а також кінцевим власникам банку та іншим афілійованим особам банку, з окремим зазначенням тих, що були реструктуризовані, пролонговані або перекласифіковані до вищих (кращих) категорій ризику за останні два роки;

— розрахунку нормативу Н2 відповідно до вимог Інструкції № 368;

— переліку основних фондів банку, зареєстрованих на тимчасово окупованій території України та/або території проведення антитерористичної операції, які були продані після дати діагностичного обстеження, з окремим зазначенням назви покупця (у розрізі пов'язаних і непов'язаних із банком осіб), вартості продажу, рахунку, на який надходили кошти від продажу, сум і напрямів використання таких коштів. Договори про продаж таких основних фондів мають бути належним чином оформлені з метою недопущення визначення таких договорів недійсними.

Банк також подає Національному банку інші звіти, зокрема внутрішніх та зовнішніх аудиторів, матеріали останнього діагностичного обстеження та останньої інспекторської перевірки. Особлива увага має приділятися питанням оцінки кредитів, визнання процентів, оцінки застави та визначенню пов'язаних з банком осіб.

Зауваження, які надавались у цих звітах, мають бути враховані під час формування вибірки кредитів та оцінки їх якості.

Під час другого етапу діагностичного обстеження банку передбачається проведення оцінки достатності (адекватності) РК та ОК за базовим макроекономічним сценарієм (стрес-тестування) на період до кінця 2018 р., здійсненої на підставі результатів першого етапу діагностичного обстеження банку (з урахуванням екстраполяції результатів перевірки якості кредитів) [3].

Об'єктом діагностичного обстеження банку на другому етапі є дані бухгалтерського обліку, статистичної звітності та інші дані банку, скориговані з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження щодо оцінки якості активів (з урахуванням екстраполяції результатів перевірки якості кредитів). Фінансова звітність банку станом на дату діагностичного обстеження не повинна коригуватися за результатами діагностичного обстеження. Звіт має містити мінімальні необхідні дані, які сформовані в таблиці 1.

Звіт призначений для використання виключно банком і Національним банком, який надасть його на розгляд МВФ та Світового банку. Усі результати повинні розглядатись як суворо конфіденційна інформація.

Оцінка якості активів та відповідності розміру кредитного ризику за ними здійснюється з урахуванням ряду складових зображених на рисунку 2.

На основі здійсненої оцінки якості активів у має значатися детальний перелік коригувань для різних видів активів.

Координаційний комітет з моніторингу та контролю за проведенням діагностичного обстеження банків у своїй діяльності керується нормативно-правовими

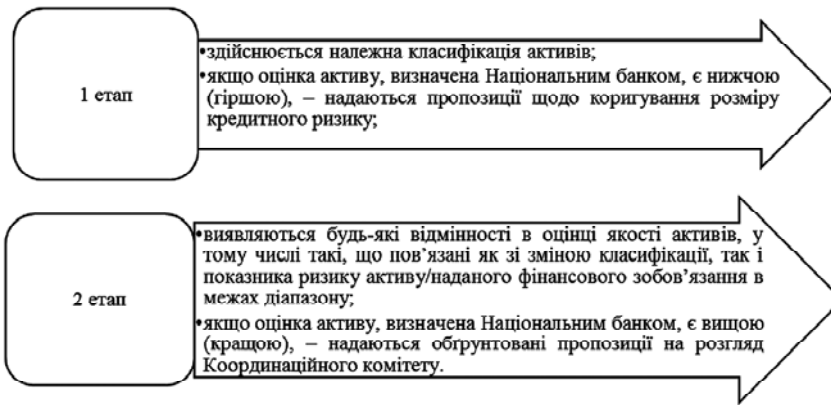

Рис. 2. Складові оцінки якості активів та відповідності розміру кредитного ризику

Джерело: складено автором на основі [5].

актами Національного банку України та рішеннями Правління Національного банку.

Основними завданнями Координаційного комітету є:

- координація процесу проведення діагностичного обстеження банків;
- моніторинг та контроль за дотриманням вимог завдання під час здійснення діагностичного обстеження;
- погодження результатів діагностичного обстеження та підготовка пропозицій на розгляд керівництва Національного банку щодо подальшої діяльності банків.

Координаційний комітет відповідно до покладених на нього основних завдань виконує певні функції (рис. 3).

Для забезпечення опрацювання результатів діагностичного обстеження банків та підготовки відповідних пропозицій для розгляду Координаційним комітетом створюються робочі групи, до складу яких входять фахівці підрозділів служби банківського нагляду.

Стрес-тестування проводиться для оцінки здатності банку компенсувати збитки, що виникають унаслідок несприятливих змін на ринку, та оцінки ризику в стресових ситуаціях. Стрес-тестування здійснюється на основі даних бухгалтерського обліку, статистичної звітності та інших даних банку станом на дату діагностичного обстеження, скоригованих з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження банку та з метою визначення збільшення величини кредитного ризику за активами з урахуванням макроекономічних показ-

макроекономічних показників на показники міграції кредитів між категоріями якості, NPL, величину кредитного ризику, НКР, фінансовий стан та капітал банку, у такому порядку:

- 1) використання даних балансу банку, складеного з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження, зазначеного в пункті 1 розділу IX цього Технічного завдання (з урахуванням екстраполяції результатів перевірки якості кредитів);
- 2) групування (розподіл) даних балансу в розрізі:
 - валюти активу (іноземна/національна валюта);
 - виду активу/зобов'язання;
 - категорії якості активу (I, II, III, IV, V);
 - виду боржника/контрагента (юридичні СГД/фізичні особи);
- 3) оцінка впливу на фінансовий стан банку макроекономічних показників.

Оцінка ґрунтуватиметься на дотриманні таких основних принципів:

- великі кредити проходитимуть стрес-тестування індивідуально з урахуванням підходів, визначених Положенням № 23, та на основі таких принципів:
 - на основі базових макроекономічних прогнозів розрахунок інтегрального показника Z позичальників буде здійснено на 2016—2018 рр. Також буде оцінено стан обслуговування кредиту в прогнозованому періоді з урахування очікуваних грошових потоків позичальника. На основі прогнозованих значень інтегрального показ-

ника Z кожного позичальника буде розподілено до нового класу (від 1 до 9) та з урахуванням прогнозованого стану обслуговування кожному кредиту буде призначена нова категорія якості на основі прогнозованого класу позичальника;

— точкове значення ймовірності дефолту в межах установлених діапазонів для кожної категорії якості кредитів буде визначено з урахуванням якісних та кількісних показників позичальника.

Для позицій під ризиком уряду і державних/муніципаль-

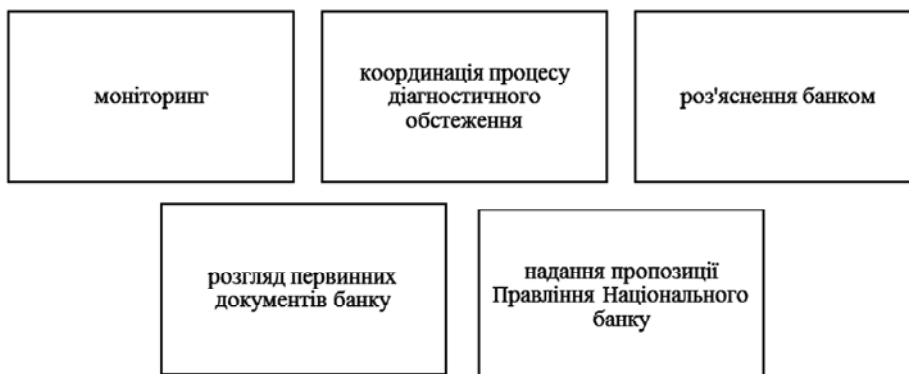

Рис. 3. Функції Координаційного комітету з моніторингу та контролю

Джерело складено автором на основі [6].

них підприємств категорія якості кредитів не знижуватиметься для цілей стрес-тестування.

Для всіх інших кредитів і кредитів, наданих ФО, збільшення обсягу заборгованості за NPL у кредитному портфелі банку означає збільшення обсягу кредитів, класифікованих за IV та V категоріями якості відповідно до Положення № 23. Показники NPL будуть відображати зміни прогнозних макроекономічних показників у стрес-тестах та обчислюватися за допомогою моделі стрес-тестування, розробленої Національним банком з використанням доступних в Україні даних.

Вплив показника NPL на кредитний портфель має визначатися пропорційно частці кредитів, класифікованих за IV та V категоріями якості в кредитному портфелі банку з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження. З огляду на припущення про незмінність даних бухгалтерського обліку відповідно має бути зменшена частка кредитів, класифікованих за I, II та III категоріями якості, пропорційно їх частці в кредитному портфелі, визначеній з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження.

Розмір кредитного ризику за кредитами відповідно до стрес-тестування повинен визначатися шляхом застосування відсотка кредитного ризику для відповідної категорії якості кредитів в окремому банку, визначеного з урахуванням результатів першого етапу діагностичного обстеження (відповідні відсотки кредитного ризику будуть використовуватися для кредитів СГД і кредитів ФО).

Якщо певний великий кредит або кредитний портфель переводиться на нижчий рівень якості на основі результатів стрес-тестування і фактичний відсоток кредитного ризику в цій категорії є нижчим, ніж у початковій категорії, то відсоток кредитного ризику для такого окремого кредиту/кредитного портфеля залишається без змін. Для всіх кредитів, що потрапляють до IV і V категорій якості (великих кредитів або кредитного портфеля), використовуватиметься мінімальний відсоток кредитного ризику 55% і 70% відповідно (окремо для кредитів, наданих СГД, і кредитів, наданих ФО), якщо визначений на першому етапі відсоток кредитного ризику після оцінки якості активів буде нижчим.

Таблиця 2. Оцінка значимості типів та підходів стрес-тестування банківських ризиків, %

Показники	Види стрес-тестів		
	Тест на чутливість портфелю (до зміни одного фактора)	Сценарне моделювання (кілька факторів змінюються одночасно)	Інші (екстремальні значення, максимальні втрати)
Частка банків, для котрих вид стрес-тестів є основним	29,1	43,5	27,4
	Види сценаріїв		
	Історичний	Гіпотетичний	Інший
Частка банків, які використовують даний вид сценарію	67,0	90,0	1,0
	Види банківських ризиків		
	Кредитний	Ринковий (валютний, процентний)	Інший (ліквідності, операційний)
Частка банків, для котрих вид ризику є найбільш значимим	81,3	4,8	13,9

Джерело: складено автором.

Оцінка достатності (адекватності) РК та ОК на період до кінця 2018 р. за результатами проведеного стрес-тестування здійснюється шляхом визначення розміру достатності (адекватності) РК та ОК та здійснення таких дій:

— повторного розрахунку величини кредитного ризику за кредитами та позабалансовими зобов'язаннями відповідно до вимог, зазначених у пункті 5 цього розділу;

— складання прогнозного балансу та звіту про фінансові результати банку, виходячи із: припущень про нульове зростання активів (окрім змін через вплив обмінного курсу); відсутності змін у структурі активів (крім змін через вплив обмінного курсу); ринкових відсоткових ставок (наданих у складі макроекономічних показників) — з урахуванням збитків від девальвації національної валюти та резервів;

- розрахунку розміру ОК (на період до кінця 2018 р.);
- розрахунку ПОК (на період до кінця 2018 р.);
- розрахунку розміру РК (на період до кінця 2018 р.);

Таблиця 3. Кредитні операції, що класифікуються, за різними банківськими категоріями станом на 01.01.2017 р., тис. грн

Назва показника	I група	II група	Банки з державною часткою	Банки іноземних банківських груп
Кредитні операції, що класифіковані за I категорією якості	127815739	21441335	52699919	199456605
Кредитні операції, що класифіковані за II категорією якості	88605049	24288223	76571881	132534682
Кредитні операції, що класифіковані за III категорією якості	125151236	7307683	30247583	33424229
Кредитні операції, що класифіковані за IV категорією якості	12004733	2738637	34734797	39066254
Кредитні операції, що класифіковані за V категорією якості	40343335	3928954	93151581	174114032
Кредити, що надані суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, що класифікуються за секціями (A, B-E, F)	37236968	12338721	118032456	164234461
Всього	431157060	72043553	405438217	742830263

Джерело: складено автором на основі [7].

Таблиця 4. Величина кредитного ризику за категоріями станом на 01.01.2017 р., тис. грн

Назва показника	I група	II група	Банки з державною часткою	Банки іноземних банківських груп
Величина кредитного ризику за I категорією	436827	135498	247899	1218812
Величина кредитного ризику за II категорією	2298104	842588	4889637	6958098
Величина кредитного ризику за III категорією	6102063	1080246	4002794	8838655
Величина кредитного ризику за IV категорією	3522772	1295292	10078262	11843581
Величина кредитного ризику за V категорією	31837771	3089652	84352312	139048792
Величина кредитного ризику за видами економічної діяльності, що класифікуються за секціями (A, B-E, F)	37236968	12338721	118032456	164234461
Всього	81434505	1878199	22160336	332142399

Джерело: складено автором на основі [7].

— розрахунку нормативу Н2 (на період до кінця 2018 р.).

Слід зазначити, що для вітчизняної практики регуляторної діяльності характерна відсутність публічної та прозорої інформації щодо макроекономічного стрес-тестування ризиків вітчизняних банків.

Доречно привести наступні дані щодо результатів стрес-тестування український 5 банків, зокрема ПАТ КБ "Приватбанк", ПАТ "Райффайзен Банк Аваль", ПАТ "Укрсоцбанк", АТ "Ощадбанк", АТ "Укрексімбанк". Для детального опису методики, варто звернутись до наступної таблиці 2.

Як видно з таблиці 2, найбільш вагомих видом ризику для банків є кредитний ризик, а найменш — процентний. При проведенні стрес-тестування банки найчастіше використовують сценарний аналіз, в якому в якості тригерів кризи виступають гіпотетичні події. Тому найбільш значущим з різних видів стрес-тестування являється моделювання втрат банківського сектора в результаті реалізації кредитних ризиків на основі побудови гіпотетичних сценаріїв (табл. 3).

На основі цих даних ми маємо можливість, проаналізувати кредитні операції, що класифіковані за різними категоріями, і можемо стверджувати, що кредитні операції, що класифіковані за I категорією якості і які належать до банків іноземних банківських груп мають найбільший показник — 199 456 605 тис. грн, відповідно кредитні операції, що класифіковані за IV категорією якості та належать до II групи мають найнижчий показник — 2 738 637 тис. грн. Таким чином, ми можемо прорахувати і величину кредитного ризику за відповідними категоріями (рис. 4).

Отримані дані, підтверджують результати, які були отримані раніше, а також дають можливість здійснити розрахунок якості кредитного портфеля та необхідний розмір кредитного ризику за ним (рис. 5).

Таким чином, ми маємо можливість оцінити ризик більш детально, а також на основі цього використати методи антикризового управління. Адже, у вітчизняній

практиці основною проблемою аналізу ефективності діяльності залишається недостатнє інформаційне забезпечення для визначення рівня ризику та вибору адекватної безризикової ставки. Тому банки, які зважаться на проведення власних досліджень і створення інформаційних систем, матимуть безсумнівні переваги, оскільки першими опанують техніку та методику проведення комплексних аналітичних досліджень ринку, а це забезпечуватиме їм достатньо міцні позиції проти конкурентів. Варто також розрахувати даний метод і для ПАТ КБ "Приватбанк" (табл. 6).

Аналізуючи ефективність антикризового управління кредитним портфелем за допомогою розглянутої методики, керівництво банку отримає механізм обґрунтованого прийняття управлінських рішень з орієнтацією на постійні зміни в ринковому середовищі. Запропонована методика аналізу ефективності уможливорює зважений підхід до формування кредитного портфеля, беручи до уваги не лише прибутковість, а й реальний рівень ризику кредитних операцій.

Завдання розробки методологічних підходів до стрес-тестування може бути вирішеним завдяки групуванню однорідних за профілем ризиків банків (так, як у прикладі кредитних) та дослідженням відповідних характеристик ймовірності виникнення екстремальних подій та можливостей управління у відповідних стресових умовах. Розглядаючи вплив зовнішніх чинників на фінансову стійкість окремого банку, слід враховувати особливості розподілу ринку банківських послуг у різні періоди розвитку системи. Оцінка поточного фінансового стану та підходи до стрес-тестування мають визначатися структурними характеристиками банку, його спеціалізацією на ринку банківських послуг та відповідним профілем ризиків. Нагальною потребою в побудові ефективних моделей стрес-тестування має стати поєднання макро- та макrorівнів прогностичних зрушень та врахування ефектів заміщення та концентрації в усіх фінансових потоках банків, а особливо — в їх кредитних портфелях.

Таблиця 5. Структура якості кредитного портфеля та необхідний розмір кредитного ризику, тис. грн

Назва показника	Дані банку	Дані за результатами діагностичного обстеження з урахуванням екстраполяції	Коригування +/-
I група	81434505	81279185	155320
II група	1878199	1852853	25346
Банки з державною часткою	22160336	21815212	345124
Банки іноземних банківських груп	332142399	327817035	4325364

Джерело: складено автором.

Таблиця 6. Структура якості кредитного портфеля та необхідний розмір кредитного ризику для ПАТ КБ "Приватбанк", тис. грн.

Назва показника	Дані банку	Дані за результати обстеження з урахуванням екстраполяції	Коригування +/-
Кредитні операції, що класифіковані за I категорією якості	99123718	89783457	25487214
Величина кредитного ризику за I категорією	407922	251140	156782
Кредитні операції, що класифіковані за II категорією якості	40834746	20287968	20546778
Величина кредитного ризику за II категорією	1587847	135147	1452700
Кредитні операції, що класифіковані за III категорією якості	120388869	118178407	2210462
Величина кредитного ризику за III категорією	5713750	4171288	1542462
Кредитні операції, що класифіковані за IV категорією якості	9307861	6205421	3102440
Величина кредитного ризику за IV категорією	2900188	358880	2541308
Кредитні операції, що класифіковані за V категорією якості	23402607	10944983	12457624
Величина кредитного ризику за V категорією	19381897	16838418	2543479
Кредити, що надані суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, що класифікуються за секціями (A, B-E, F)	19381897	6486193	2153441
Всього	331689039	257494349	74194690

Джерело: складено автором [7].

ВИСНОВКИ

Таким чином, стрес-тестування істотно розширює можливості з оцінки та управління ризиком на державному рівні. Аналіз результатів стрес-тестування допомагають виявити ризики і слабкі сторони банку і розробити відповідні коригувальні дії. Так, керівництву банків, що займаються в основному роздрібними операціями, стрес-тести дозволяють оцінити, чи не дуже чутливий кредитний портфель клієнтів до змін на ринку іпотечних кредитів і до несприятливих умов макроекономічного середовища, наскільки слід підвищити резервний фонд для забезпечення іпотечних кредитів в умовах уповільнення зростання економіки та підвищення рівня безробіття, якою мірою політика завоювання нових клієнтів підвищить чутливість банку до макроекономічних ризиків. Відповіді на подібні питання мають велике значення для розробки стратегії та політики антикризового управління банківськими ризиками. При цьому для прогнозування стану банку та управління можливими ризиками необхідно комбінувати дані про наслідки зовнішніх (макроекономічних) і внутрішніх (пов'язаних з політикою банку) чинників.

Література:

1. Кот О.В. Місце прогнозування в процесі стратегічного управління фінансовою діяльністю банку / О.В. Кот // Вісник Житомирського державного технологічного університету (Економічні науки). — 2015. — № 4 (38). — С. 388—392.
2. Череп А.В. Розробка моделі прогнозування банкрутства комерційних банків України на основі зарубіжного досвіду / А.В. Череп, О.А. Комісаренко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. — 2013. — Вип. 1. — С. 18—23.
3. Мещеряков А. А. Внутрішня економіка комерційного банку: теоретичні аспекти та напрями практичного впровадження / А.А. Мещеряков // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 2 (68). — С. 102—106.
4. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. — Суми: Університетська книга, 2014.

5. Рязяєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т.Г. Рязяєва, І.В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. — 2016. — № 3. — Т. 1. — С. 177—181.

6. Берегова Г.І. Прогнозування деяких фінансових показників діяльності банківської установи / Г.І. Берегова // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2016. — № 624. — С. 117—123.

7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>

References:

1. Kot, O.V. (2015), "The place of forecasting in the process of strategic management of the financial activity of the bank", *Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu (Ekonomiczni nauky)*, vol. 4 (38), pp. 388—392.
2. Cherep, A.V. and Komisarenko, O.A. (2013), "Development of a model for predicting bankruptcy of commercial banks of Ukraine on the basis of foreign experience", *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky*, vol. 1, pp. 18—23.
3. Mescheriakov, A.A. (2016), "Internal economy of a commercial bank: theoretical aspects and directions of practical implementation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 2 (68), pp. 102—106.
4. Koz'menko, S.M. Shpyh, F.I. and Voloshko, I.V. (2014), *Stratehichnyj menedzhment banku [Strategic management of the bank]*, Universytets'ka knyha, Sumy, Ukraine.
5. Riazaiyeva, T.H. and Stasiuk, I.V. (2016), "Foreign methods for determining the probability of bankruptcy of the enterprise", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 3, no. 1, pp. 177—181.
6. Berehova, H.I. (2016), "Forecasting of some financial indicators of activity of a banking institution", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'viv's'ka politekhnika"*, vol. 624, pp. 117—123.
7. National Bank of Ukraine (2017), available at: <https://bank.gov.ua/control/uk/index> (Accessed 05 Aug 2017).

Стаття надійшла до редакції 08.08.2017 р.